

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
ФАКУЛЬТЕТ № 6
Кафедра фундаментальних та юридичних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни «Історія держави та права зарубіжних країн»
обов'язкових компонент освітньої програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

081 Право (правозастосування)

м. Харків
2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 26.09.2023 № 9.

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 8.

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 23.09.2023, № 9.

Розглянуто на засіданні кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін
(протокол від 18.08.2023 р. № 8).

Розробники:

1. Професор кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 ХНУВС, доктор юридичних наук, професор **Кириченко В. Є.**
2. Доцент кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент **Зайцев Л.О.**
3. Доцент кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент **Головко Б. Г.**

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 ХНУВС, кандидат історичних наук, доцент **Логвіненко І. А.**
2. Професор кафедри міжнародного права Харківського національного університету ім. В. М. Каразіна, доктор юридичних наук, професор **Гавриленко О. А.**

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4 Загальна кількість годин – 120 Кількість тем – 17	08 Право 081 Право Перший - бакалавр	Навчальний курс _____ I _____ (номер) Семестр _____ I _____ (номер) Види контролю: <u>залік</u>
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять: (денна форма навчання)	Розподіл навчальної дисципліни за видами занять: (заочна форма навчання)	
Лекції – <u>24</u> ; (години) Семінарські заняття – <u>26</u> ; (години) Практичні заняття – <u>0</u> ; (години) Лабораторні заняття – <u>0</u> ; (години) Самостійна робота – <u>70</u> ; (години)	Лекції – <u>6</u> ; (години) Семінарські заняття – <u>8</u> ; (години) Практичні заняття – <u>0</u> ; (години) Лабораторні заняття – <u>0</u> ; (години) Самостійна робота – <u>106</u> ; (години)	
Індивідуальні завдання: Курсова робота – <u>0</u> ; (кількість; № семестру) Реферати (тощо) – 4 I (кількість; № семестру)	Індивідуальні завдання: Курсова робота – <u>0</u> ; (кількість; № семестру) Реферати (тощо) – 2 I (кількість; № семестру)	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» є оволодіти необхідними фундаментальними знаннями для кращого пізнання сутності, функцій і соціального призначення держави, її правової системи, перспективи і можливості їх розвитку. Розвинути загальну політико-правову культуру студента.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» є з'ясування питання виникнення, розвитку, суті та причин падіння різних історичних типів держав і систем права, форми цих держав і права, їхні різновиди, причини, суть і наслідки організаційних та структурних змін в державному апараті та системах права різних країн світу, які, попри різні епохи свого існування, залишили значний слід в історії людства, досвід яких широко використовувався (й використовується надалі) наступними поколіннями.

Міждисциплінарні зв'язки: курс Історії держави і права є своєрідним вступом до спеціальних юридичних дисциплін. Вивчення навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» тісно пов'язано із набуттям знань із суміжних навчальних дисциплін, серед яких «Теорія держави і права», «Історія

держави і права України», «Історія вчень про право», «Порівняльне правознавство» та ін. Навчальний матеріал висвітлюється відповідно до загально-цивілізаційних засад, з урахуванням державно-правових та національних традицій, яким притаманний гуманізм, демократизм та соціальна справедливість.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

1) *на понятійному рівні:* основи історико-правових положень, що стосуються виникнення, становлення, розвитку та функціонування держави і права; основи юридичних понять і категорій; навчальний програмний матеріал з історії держави і права зарубіжних країн; історичні пам'ятки права;

2) *на фундаментальному рівні:* історичні особливості державно-правових явищ та генезу основних юридичних понять і категорій; соціальне призначення, місце і роль Національної поліції у політичній системі і громадянському суспільстві;

3) *на практично-творчому рівні:* управлінський досвід різних народів і держав; історичну динаміку основних принципів законності та правопорядку у суспільстві; форми і методи поширення правових знань серед населення;

вміти:

1) *на репродуктивному рівні:* відтворювати основні поняття та категорії дисципліни;

2) *алгоритмічному рівні:* доволіно використовувати засвоєні знання для правильного формулювання складних юридичних понять і категорій з подальшим їх використанням при вивченні галузевих дисциплін; вірно тлумачити норми права;

3) *на евристичному рівні:* на основі засвоєння історичних знань про державно-правові явища вміти з наукових позицій давати їм правильну оцінку, розкривати їх дійсну сутність, розуміти соціальне призначення, місце і роль у політичній системі і громадянському суспільстві;

4) *на творчому рівні:* переосмислювати наявні знання стосовно нових фактів; адаптувати раніше отримані знання, вміння та навички до змінних умов та нестандартних ситуацій; самостійно вести експериментальну, науково-дослідницьку діяльність.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність		
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК-2	Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
	ЗК-3	Здатність до пошуку, оброблення та

		аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК-4	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
	ЗК-5	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	ЗК-6	Здатність приймати обґрунтовані рішення.
	ЗК-7	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
	ЗК-8	Здатність працювати в міжнародному контексті
	ЗК-9	Здатність розробляти проекти та управляти ними.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-1	Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.
	СК-2	Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.
	СК-3	Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.
	СК-4	Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.
	СК-5	Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.
	СК-6	Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.
	СК-7	Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.
	СК-8	Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях,

		що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.
	СК-9	Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.
	СК-10	Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.
	СК-11	Здатність застосовувати сучасні методології науково-правових досліджень та застосовувати спеціальні методи досліджень у певних галузях юридичної науки.
	СК-12	Здатність використовувати наукові теорії та концепції, а також набуті практичні знання при проведенні наукових досліджень.
	СК-13	Здатність брати продуктивну участь у науковому співробітництві як на національному, так і міжнародному рівнях.
	СК-14	Здатність аналізувати та інтерпретувати результати наукових досліджень, враховуючи використання міждисциплінарних та порівняльно-правових підходів.

3. Програма навчальної дисципліни

ВСТУП.

Тема 1. Історія держави і права зарубіжних країн – навчальна дисципліна та наука.

1. Історія держави і права зарубіжних країн: предмет, цілі, завдання, місце в системі історико-правових наук, а також інших юридичних наук, навчальних дисциплін. Методологія, наукові концепції, періодизація історії держави та права зарубіжних країн, історіографія.

ТЕМАТИЧНИЙ РОЗДІЛ 1. ДЕРЖАВА І ПРАВО СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ.

Тема 2. Виникнення та розвиток права на Стародавньому Сході.

2. Переддержавні форми стародавніх цивілізацій Сходу. Виникнення різних форм державності та права на території Єгипту, Індії, Месопотамії, Китаю (причини, форми).

3. Джерела права країн Стародавнього Сходу (загальна характеристика). Звичаєве право; юридичні акти; пам'ятки стародавнього права (Закони царя Хамурапі, Закони Ману, «Артхашастра»).

4. Основні риси права країн Стародавнього Сходу: цивільне право (регулювання майнових відносин, види власності, боргові і орендні відносини, шлюб, сім'я, спадщина); кримінальне право (злочини та покарання, таліон і композиція), судовий процес.

Тема 3. Виникнення та розвиток державності на Стародавньому Сході.

5. Державний лад країн Стародавнього Сходу (загальна характеристика). Форми державного устрою, правління, режиму; судочинство.

6. Правове становище окремих категорій населення Стародавнього Сходу. Соціально-економічні засади розшарування жителів Вавилону, закріплення системи варн в давньоіндійському праві.

Тема 4. Виникнення і розвиток державності та права в грецькому античному світі.

7. Переддержавні форми цивілізацій грецького античного світу (Стародавньої Європи). Виникнення держави в Спарті. Військово-аристократичний характер політичної організації Спарти. Органи влади і управління: архаети, герусія, народні збори. Ефорат. Пережитки родового устрою в державному механізмі Спарти.

8. Державний лад країн грецького античного світу (загальна характеристика): форми державного устрою, правління, режиму; судочинство. Утворення Афіньської держави. Реформи Тезея в Афінах. Реформи Солона і Клісфена. Демократизація державного ладу Афін у V ст. до н.е. Афіньська демократична республіка. Центральні органи Афіньської держави: народні збори, рада п'ятисот, гелієя, ареопаг. Правове становище окремих категорій населення. Армія. Організація судової влади. Занепад афіньської демократи. Антична колонізація.

9. Джерела права країн грецького античного світу (загальна характеристика). Звичаєве право; збірки законів.

Тема 5. Виникнення і розвиток державності та права в римському античному світі.

10. Державний лад Риму в період республіки. Види народних зборів, сенат, магістратура. Причини переходу від республіки до імперії. Диктатура Сулли. Перший і другий триумвірати. 11. Державний лад Риму в періоди принципату і домініату. Роль армії та чиновництва у державній системі. Управління

провінціями. Судоустрій. Поділ імперії на Західну і Східну. Падіння Західної Римської імперії.

12. Основні риси приватного римського права: цивільне право (регулювання майнових відносин, види власності, квіритська і бонітарна (преторська) власність, боргові і орендні відносини, шлюб, сім'я, спадщина). 13. Основні риси публічного римського права: кримінальне право (злочини та покарання, таліон). 14. Процесуальне римське право: судовий процес, зміна форм цивільного процесу: формулярний, екстраординарний. 15. Розповсюдження приватного римського права. Причина та витоки рецепції. Рання рецепція (глосатори, консиліатори). 16. Основні етапи становлення та розвитку римської системи права: етапи розвитку римської держави та права, формування римської системи права, місце та роль правової думки (інституція Гая, Папініан, Ульпіан, Павл, модестівна), кодифікація римського права: Юліанов едикт, Збірка імператорських конституцій (III ст.), Кодекс Імператора Феодосія II (438 р.), Зібрання законів імператора Юстиніана (Corpus juris civilis).

ТЕМАТИЧНИЙ РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВА І ПРАВО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.

Тема 6. Держава і право країн Південно-Східної Європи, Азії та Африки у період зародження та розвитку феодалізму.

17. Візантійська імперія. Джерела та основні риси візантійського права (Еклога, Закон землеробів, Прохирон, Епанагога, Базиліки). Вплив візантійського права на країни Південної та Східної Європи.

18. Основні закономірності виникнення і розвитку феодальної держави і права Азії та Африки. Традиційний характер суспільно-політичного життя і форм держави. Вплив релігії на соціальну і політичну структуру.

19. Перехід до феодалізму в Індії та Китаї. Виникнення феодального суспільства і феодальної держави в Японії.

20. Особливості виникнення та розвитку феодального права в Індії, Китаї та Японії. Джерела права. Цивільне право: право власності, зобов'язальне право; сімейне та спадкове право. Кримінальне право: злочини та покарання. Судочинство.

21. Виникнення арабського халіфату та його державний устрій. 22. Джерела мусульманського права (Коран, Сунна, Фетва, Іджма). Цивільне право: право власності, зобов'язальне право; сімейне та спадкове право. Кримінальне право: злочини та покарання. Судочинство.

Тема 7. Західноєвропейські держави в період зародження та розвитку феодалізму.

23. Виникнення держави у середньовічній Європі: виникнення державності у германських племен. Франкська монархія (імперія): причини, ознаки, форми.

24. Розвиток держави в період станово-представницької монархії в середньовічній Європі: перехід від феодальної роздробленості до централізованої держави (причини, передумови, форми).

25. Державний лад станово-представницьких монархій в середньовічній Європі: правовий стан населення, форми державного устрою (федерація, унітарні держави), правління (монархія, представницькі органи, республіка, органи місцевого самоврядування).

26. Розвиток держави в період абсолютистської монархії в середньовічній Європі: перехід від станово-представницької до централізованої держави (причини, передумови, форми).

Тема 8. Право західноєвропейських країн у період зародження та розвитку феодалізму.

27. Основні риси ранньофеодального права середньовічної Європи. 28. Джерела ранньофеодального права (звичаєве право, нормативний акт, правові збірки, канонічне право); цивільне право (право власності, ленне право); кримінальне право (злочин та покарання); судочинство (історична форма процесу та його стадії).

29. Основні риси права в станово-представницькій середньовічній Європі. Партикуляризм та багатоджерельність права. Рецепція римського права. Право міст. 30. Джерела права часів станово-представницької монархії. Цивільне право: основні риси права феодальної власності на землю, правове положення селянського наділа. Сімейне і спадкове право. Кримінальне право його каральний характер (злочини проти держави та релігії, жорстокість покарання). Розвиток судочинства.

31. Основні риси права за часи абсолютизму в середньовічній Європі. Розвиток королівського законодавства. 32. Джерела права за часи абсолютизму: кодифікації, цивільне право - основні риси права феодальної власності на землю. Сімейне і спадкове право. 33. Кримінальне право за часи абсолютизму (злочини проти держави та релігії, посилення покарання). Розвиток судочинства (інквізиційний процес).

Особливості англійського та німецького феодального права. 34. Становлення англосаксонської та романо-германської системи права («папська революція», університети Італії та Німеччини, юридична наука).

35. Становлення та розвиток міжнародного права - Вестфальська мирна угода 1648 р.

36. Основні інститути міжнародного права в середні віки.

Тема 9. Держава і право країн доколумбової Америки.

37. Типологія доколумбових цивілізацій Америки. Джерельна база історичної реконструкції. Становлення державності в народів майя. Стародавні культури на території Мексики та Центральної Америки. Міста-держави майя – загальна характеристика. Занепад давніх міст майя та толтекська експансія. Суспільний устрій, його соціальна та політична структура, правовий стан населення. 38. Державний устрій майя-толтекської держави (політії, гегемонії та територіальні царства).

Право майя. Джерела права (звичаєве право, релігійно-правові норми); цивільне право; кримінальне право (злочин та покарання, системи таліону та

композиції); судочинство (невідокремленість суду від адміністрації).

39. Становлення державності в інків. Державний та суспільний устрій держави інків. Право інків. Джерела права (звичаєве право, релігійно-правові норми); цивільне право; кримінальне право; судочинство.

40. Виникнення державності в ацтеків. Державний та суспільний устрій держави ацтеків. Право ацтеків. Джерела права; цивільне право; кримінальне право; судочинство.

ТЕМАТИЧНИЙ РОЗДІЛ 3. ДЕРЖАВА І ПРАВО НОВОГО ЧАСУ.

Тема 10. Становлення буржуазної державності в Європі та Північній Америці.

41. Основні тенденції розвитку держави у Новий час. Падіння феодалізму, та особливості цього процесу в провідних країнах Європи та Північної Америки. Класова боротьба та буржуазні революції.

42. Історико-правові особливості буржуазних революцій (цілі та передумови, рушійні сили, етапи).

43. Англійська буржуазна революція (1640-1660 рр.). Скасування Зоряної палати та Високої комісії. Прийняття Великої ремонстрації. “Habeas corpus act”. «Славна революція» (1688 р.).

44. Боротьба Північно-Американських колоній за незалежність та утворення США. Прийняття Декларації незалежності Контиентальним конгресом. Статті конфедерації та вічного союзу. 45. Конституція США 1787 р. та перші поправки до неї – «Біль про права». Права людини та громадянина. Принципи розподілу влади (законодавча, виконавча, судова). Вплив американської конституції на розвиток світового конституційного права.

46. Велика французька революція. Проголошення Національними зборами Декларації прав людини і громадянина. Конституція 1791 р. та проголошення конституційної монархії. 47. Прихід до влади жирондистів, декларація і Конституція 1793 р. 48. Встановлення якобінської диктатури, революційна форма управління. 49. Термідоріанський переворот, конституції 1795 р. та 1799 р. Зміни в державному ладі Франції за часи Першої імперії. 50. Реставрація Бурбонів, Хартія 1814 р. Липнева монархія, Хартія 1830 р. 51. Лютнева революція і проголошення республіки. Конституція другої республіки 1848 р. Друга імперія, Конституція 1852 р. 48. Паризька комуна та її законодавство. 52. Третя республіка у Франції, конституційні закони 1875 р. Віденський конгрес 1814-1815 рр. та проголошення Германського союзу. 53. Революція в Німеччині 1848-1849 рр., Конституція Пруссії 1850 р. 54. Австрійська та Австро-Угорська імперії. Революція 1848-1849 рр. Північно-германський союз 1867-1871 рр. 55. Друга германська імперія (1871-1918), Конституція 1871 р. 56. Виникнення та основні етапи становлення Російської імперії (XVIII- початок XX ст.). 57. Османська імперія. Османська концепція держави. Релігійний закон (шаріат). Султанське право (канун). Загальні принципи мусульманського права (“Кодекс правових норм”). Річ Посполита. Конституція 1791 р. 58. Розвиток правоохоронних та правозахисних органів у Новий час.

Тема 11. Оформлення державності країн Європи та США в праві.

59. Економічні, соціальні і культурні чинники розвитку європейського права 1650-1900 рр. Раціоналістичне природне право і ідеї освіти для розвитку права. Основні та відмінні тенденції в розвитку буржуазного права. Період буржуазно-демократичних революцій та проголошення прав і свобод людини і громадянина. Становлення національних правових систем. 60. Романо-германська (пандектна) правова система. 61. Англосаксонська правова система. 62. Джерела та основні риси європейського буржуазного права. Становлення та розвиток конституційного права. Еволюція виборчого законодавства. Виборчі реформи. Цивільне право: 63. Кодекс Наполеона (1804 р.), Австрійське уложення 1811 р. Суб'єкти права, право власності, зобов'язання, договори. Шлюб та майнові відносини подружжя. Спадкове право. 64. Кримінальне право – французький кримінальний кодекс (1810р.). 65. Судовий процес в буржуазних державах. Росія 1864.

Тема 12. Держава і право Азії, Африки та Латинської Америки Нового часу. 66. Виникнення і розвиток світових колоніальних систем. 67. Британська колоніальна система, країни-учасники та їх правове становище. Заснування та діяльність Ост-Індської компанії. Завоювання Англією Ірландії, статут про устрій Ірландії 1652 р. 68. Французька колоніальна система. Колоніальні імперії Іспанії і Португалії. Російська імперія.

69. Революція Мейдзі (реставрація) в Японії 1867-1868 рр. Аграрна та інші буржуазні реформи 60-х – 80-х рр. XIX ст. Конституція 1889 р. Особливості японського права.

70. Цинська імперія в Китаї. «Опіумні війни» та Тайпінське повстання. «Сто днів реформ» (1898 р.). 71. Сінхайська революція – проголошення Китайської республіки.

72. Основні тенденції в праві країн Азії, Африки та Латинської Америки. Збереження традиційних підходів в правовому регулюванні суспільних відносин з поступовим застосуванням західних правових підходів, рецепція римського права. Розбудова японського цивільного права за зразком цивільного кодексу Наполеона. Цивільний кодекс Японії 1898 р. Вплив французького права на Кримінальний кодекс Японії 1880 р., кримінальне уложення 1907 р. за німецьким зразком. Досвід запозичення західних правових форм країнами Латинської Америки. 73. Вплив англосаксонських правових інститутів на право Індії. 74. Розвиток інститутів мусульманського права в Арабському халіфаті та Індії.

ТЕМАТИЧНИЙ РОЗДІЛ 4. ДЕРЖАВА І ПРАВО НОВІТНЬОГО ЧАСУ.

Тема 13. Державно-правові тенденції в країнах Західної Європи та Північної Америки в першій половині XX ст.

75. Державотворчі тенденції в провідних країн світу на початку XX ст.

Становлення державно-монополістичного капіталізму. Еволюція державного ладу у Великобританії, Франції, Німеччині, США, Росії. Революційні події в Китаї (1911-1913 рр.), Мексиці (1910-1917 рр.) Росії (1905-1907 рр.). 76. Утворення і генезис Троїстого союзу і Антанти.

77. Президентська республіка в США: „Новий курс” президента Ф. Рузвельта. Еволюція американського федералізму. Система органів державної влади США (на рівні федерації і штатів). Особливості реалізації конституційного принципу „розподілу влади” та механізму „стримок і противаг”. Двопартійна політична система. Реформи виборчої системи. Механізм забезпечення конституційних прав і свобод. 78. Система поліцейських органів США.

79. Англійська конституційна монархія. Особливості соціально-економічного розвитку Великобританії в XX ст. та її вплив на правову систему. Еволюція органів державної влади (реформування парламенту, посилення ролі уряду). Двопартійна політична система. Реформи виборчої системи. Місцеве самоврядування у Великобританії. 80. Національна поліцейська система Англії. Скотланд-Ярд.

Франція. 81. Еволюція державного ладу Третьої республіки у Франції. Народний фронт. Уряд Віші. 82. Конституції Франції 1946 р. та 1958 рр. Еволюція партійної та виборчої систем. Реформа самоврядування. 83. Державний лад П'ятої республіки.

84. Національна поліцейська система Франції.

Німеччина. 85. Революція листопада 1918 року в Німеччині. Конституція 1919 року. Система органів державної влади Веймарської республіки. 86. Нацистський режим у Німеччині. 87. Окупаційний механізм союзників у повоєнній Німеччині. Проголошення ФРН. 88. Основний закон ФРН 1949 року. Утворення НДР. Поновлення єдності німецької держави в жовтні 1990 року. Державний устрій ФРН.

89. Німецькі поліцейські відомства в XX ст.

Тема 14. Основні зміни в праві в країнах Західної Європи та Північної Америки в XX ст.

90. Право США. Дуалізм законодавства. Поправки до Конституції США 1787 р. Делеговане законодавство в США. Антитрестовське законодавство. Правовий статус юридичної особи. Право власності. Договірне право. Шлюбно-сімейне право. Розвиток трудового законодавства. Кримінальне право. Процесуальне право.

91. Право Англії. Еволюція англійського прецедентного права. Систематизація англійського права: консолідація як форма ревізії та впорядкування законів. Особливості розвитку англійського цивільного права. Зміни в сімейному праві. Законодавство про торгіві товариства (компанії). Розвиток трудового і соціального законодавства Англії. Кримінальне право. Процесуальне право.

92. Право Франції. Особливості французької національної правової системи в XX ст. Еволюція цивільного та торгового законодавства. Трудове та

соціальне законодавство. Розвиток кримінального права. Процесуальне право.

93. Право Німеччини. Розмежування компетенції центру і земель. Німецький цивільний кодекс (1900 р.): загальна характеристика, система, основні інститути. Германське цивільне уложення (1900 р.). Еволюція трудового і соціального законодавства. Кримінальне право. Процесуальне право.

Тема 15. Тоталітарні політичні режими в Західній Європі та їх крах.

94. Особливості формування тоталітарних державних режимів в Європі. Утворення Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Сутність фашистської (нацистської) правової ідеології. 95. Умови приходу до влади фашистів в Італії та нацистів у Німеччині. 96. Механізм фашистської диктатури в Італії. 97. Ліквідації державно-правових установ Веймарської республіки в Німеччині та механізм нацистської диктатури. Репресивні органи Італії, Німеччини, СРСР.

Тема 16. Крах колоніальних імперій та утворення нових держав.

98. Крах колоніальних імперій. 99. Утворення нових держав в Південній та Південно-Східній Азії. Національно-визвольні революції в країнах Арабського Сходу. 100. Національно-визвольний та демократичних рух в Африці та Латинській Америці.

Засади формування правових систем новоутворених держав. 101. Вплив права колишніх метрополій на формування національних правових систем нових держав. Джерела права. Особливості регулювання цивільно-правових відносин. Кримінальне право. Розвиток судочинства.

Тема 17. Основні державно-правові тенденції в країнах Західної Європи в другій половині XX ст.

102. Інтеграційні процеси в післявоєнній Європі. Генезис та еволюція Європейського Союзу. Боротьба навколо прийняття Конституції ЄС. 103. Правовий статус Співдружності Незалежних Держав. Регіональні міжнародні організації.

104. Основні тенденції розвитку права другої половини XX ст. Видозміна класичних правових принципів і постулатів. Зміни в джерелах сучасного права. Еволюція системи сучасного права. Поява комплексних галузей права. 105. Особливості розвитку англосаксонської та континентальної систем права за сучасних умов.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни		Вид контролю
	Зс	з них:	

		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 1							
Тема 1. Історія держави і права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна.	5	2	2	0	0	1	
Тема 2. Виникнення та розвиток державності на Стародавньому Сході.	7	2	2	0	0	3	
Тема 3. Виникнення та розвиток права на Стародавньому Сході.	7	0	0	0	0	7	
Тема 4. Виникнення і розвиток державності та права в грецькому античному світі.	7	0	2	0	0	5	
Тема 5. Виникнення і розвиток державності та права в римському античному світі.	7	2	2	0	0	3	
Тема 6. Держава і право країн Південно-Східної Європи, Азії та Африки у період зародження та розвитку феодалізму.	8	0	0	0	0	8	
Тема 7. Західноєвропейські держави в період зародження та розвитку феодалізму.	7	2	2	0	0	3	
Тема 8. Право західноєвропейських країн у період зародження та розвитку феодалізму.	8	2	2	0	0	4	
Тема 9. Держава і право країн доколумбової Америки.	8	0	2	0	0	6	
Тема 10. Становлення буржуазної державності в Європі та Північній Америці.	7	2	2	0	0	3	
Тема 11. Оформлення державності країн Європи та США в праві.	7	2	2	0	0	3	
Тема 12. Держава і право Азії, Африки та Латинської Америки Нового часу.	8	0	0	0	0	8	
Тема 13. Державно-правові тенденції в країнах Західної Європи та Північної Америки в першій половині XX ст.	7	2	2	0	0	3	

Тема 14. Основні зміни в праві в країнах Західної Європи та Північної Америки в XX ст.	7	2	2	0	0	3	
Тема 15. Тоталітарні політичні режими в Західній Європі та їх крах.	7	2	2	0	0	3	
Тема 16. Крах колоніальних імперій та утворення нових держав.	7	2	2	0	0	3	
Тема 17. Основні державно-правові тенденції в країнах Західної Європи в другій половині XX ст.	6	2	0	0	0	4	
Всього	120	24	26	0	0	70	Залік

4.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 1							
Тема 1. Історія держави і права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна.	5	2	2	0	0	1	
Тема 2. Виникнення та розвиток державності на Стародавньому Сході.	7	0	0	0	0	7	
Тема 3. Виникнення та розвиток права на Стародавньому Сході.	7	0	0	0	0	7	
Тема 4. Виникнення і розвиток державності та права в грецькому античному світі.	7	0	0	0	0	7	
Тема 5. Виникнення і розвиток державності та права в римському античному світі.	7	2	0	0	0	5	
Тема 6. Держава і право країн Південно-Східної Європи, Азії та Африки у період зародження та розвитку феодалізму.	8	0	0	0	0	8	

Тема 7. Західноєвропейські держави в період зародження та розвитку феодалізму.	7	0	2	0	0	5	
Тема 8. Право західноєвропейських країн у період зародження та розвитку феодалізму.	8	0	0	0	0	8	
Тема 9. Держава і право країн доколумбової Америки.	8	0	0	0	0	8	
Тема 10. Становлення буржуазної державності в Європі та Північній Америці.	7	2	0	0	0	5	
Тема 11. Оформлення державності країн Європи та США в праві.	7	0	2	0	0	5	
Тема 12. Держава і право Азії, Африки та Латинської Америки Нового часу.	8	0	0	0	0	8	
Тема 13. Державно-правові тенденції в країнах Західної Європи та Північної Америки в першій половині XX ст.	7	0	0	0	0	7	
Тема 14. Основні зміни в праві в країнах Західної Європи та Північної Америки в XX ст.	7	0	0	0	0	7	
Тема 15. Тоталітарні політичні режими в Західній Європі та їх крах.	7	0	2	0	0	5	
Тема 16. Крах колоніальних імперій та утворення нових держав.	7	0	0	0	0	7	
Тема 17. Основні державно-правові тенденції в країнах Західної Європи в другій половині XX ст.	6	0	0	0	0	6	
Всього	120	6	8	0	0	106	Залік

4.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
	Вступ. Тема 1. Історія держави і права зарубіжних країн як наука та навчальна дисципліна.	
	Самостійна робота. Методологія, наукові концепції, періодизація історії держави та права зарубіжних країн, історіографія.	Основна 1-2. Допоміжна 1-17.

Тема 2. Виникнення та розвиток державності на Стародавньому Сході.		
	Самостійна робота. Переддержавні форми стародавніх цивілізацій Сходу. Виникнення різних форм державності на території Єгипту, Індії, Месопотамії, Китаю (причини, форми). Державний лад країн Стародавнього Сходу (загальна характеристика). Форми державного устрою, правління, режиму; судочинство.	Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 27; 30; 47; 49; 51; 52; 61; 62; 83; 85; 90; 98; 105.
Тема 3. Виникнення та розвиток права на Стародавньому Сході.		
	Самостійна робота. Звичаєве право; юридичні акти; збірки (Закони царя Хамурапі, Закони Ману, «Артхашастра»). Основні риси права країн Стародавнього Сходу: цивільне право (регулювання майнових відносин, види власності, боргові і орендні відносини, шлюб, сім'я, спадщина); кримінальне право (злочини та покарання, таліон і композиція), судовий процес.	Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 27; 30; 47; 49; 51; 52; 61; 62; 67; 83; 85; 90; 98; 105.
Тема 4. Виникнення і розвиток державності та права в грецькому античному світі.		
	Самостійна робота. Переддержавні форми цивілізацій грецького античного світу (Стародавньої Європи). Виникнення держави в Спарті. Військово-аристократичний характер політичної організації Спарти. Органи влади і управління: архаети, герусія, народні збори. Ефорат. Пережитки родового устрою в державному механізмі Спарти.	Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 35; 43; 51; 56; 83; 98; 101; 105
Тема 5. Виникнення і розвиток державності та права в римському античному світі.		
	Самостійна робота. Основні риси приватного римського права: цивільне право (регулювання майнових відносин, види власності, квіритська і бонітарна (преторська) власність, боргові і орендні відносини, шлюб, сім'я, спадщина). Основні риси публічного	Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 26; 36; 39; 44; 51; 54; 59; 60; 77; 78; 83; 89; 95; 99; 100; 105.

	<p>римського права: кримінальне право (злочини та покарання, таліон). Процесуальне римське право: судовий процес, зміна форм цивільного процесу: формулярний, екстраординарний. Розповсюдження приватного римського права. Причина та витoki рецепції. Рання рецепція (глосатори, консилиатори). Основні етапи становлення та розвитку римської системи права: етапи розвитку римської держави та права, формування римської системи права, місце та роль правової думки (інституція Гая, Папініан, Ульпіан, Павл, модестівна), кодифікація римського права: Юліанов едикт, Збірка імператорських конституцій (III ст.), Кодекс Імператора Феодосія II (438 р.), Зібрання законів імператора Юстиніана (Corpus juris civilis).</p>	
Тема 6. Держава і право країн Південно-Східної Європи, Азії та Африки у період зародження та розвитку феодалізму.		
<p>Самостійна робота. Джерела та основні риси візантійського права (Еклога, Закон землеробів, Прохирон, Епанагога, Базиліки). Вплив візантійського права на країни Південної та Східної Європи. Основні закономірності виникнення і розвитку феодалної держави і права Азії та Африки. Традиційний характер суспільно-політичного життя і форм держави. Вплив релігії на соціальну і політичну структуру. Перехід до феодалізму в Індії та Китаї. Виникнення феодалного суспільства і феодалної держави в Японії. Особливості виникнення та розвитку феодалного права в Індії, Китаї та Японії. Джерела права. Цивільне право: право власності, зобов'язальне право; сімейне та спадкове право. Кримінальне право: злочини та покарання. Судочинство.</p>	<p>Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 63; 64; 69; 84; 93; 103; 106.</p>	
Тема 7. Західноєвропейські держави в період зародження та розвитку феодалізму.		

		<p>Самостійна робота. Розвиток держави в період станово-представницької монархії в середньовічній Європі: перехід від феодальної роздробленості до централізованої держави (причини, передумови, форми). Державний лад станово-представницьких монархій в середньовічній Європі: правовий стан населення, форми державного устрою (федерація, унітарні держави), правління (монархія, представницькі органи, республіка, органи місцевого самоврядування). Розвиток держави в період абсолютистської монархії в середньовічній Європі: перехід від станово-представницької до централізованої держави (причини, передумови, форми).</p>	<p>Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 24; 32; 37; 51; 58; 59; 76; 83; 88; 91; 92; 96; 97.</p>
	<p>Тема 8. Право західноєвропейських країн у період зародження та розвитку феодалізму.</p>		
		<p>Самостійна робота. Особливості англійського та німецького феодального права. Становлення англосаксонської та романо-германської системи права («папська революція», університети Італії та Німеччини, юридична наука). Становлення та розвиток міжнародного права - Вестфальська мирна угода 1648 р. Основні інститути міжнародного права в середні віки.</p>	<p>Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 24; 32; 37; 51; 55; 58; 59; 76; 83; 87; 88; 91; 92; 96; 97; 102.</p>
	<p>Тема 9. Держава і право країн доколумбової Америки.</p>		
		<p>Самостійна робота. Державний устрій майя-толтекської держави (політії, гегемонії та територіальні царства). Право майя. Джерела права (звичаєве право, релігійно-правові норми); цивільне право; кримінальне право (злочин та покарання, системи таліону та композиції); судочинство (невідокремленість суду від адміністрації). Становлення державності в інків. Державний та суспільний устрій держави інків. Право інків. Джерела права (звичаєве право, релігійно-правові норми); цивільне</p>	<p>Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 83.</p>

		<p>право; кримінальне право; судочинство. Виникнення державності в ацтеків. Державний та суспільний устрій держави ацтеків. Право ацтеків. Джерела права; цивільне право; кримінальне право; судочинство.</p>	
	<p>Тема 10. Становлення буржуазної державності в Європі та Північній Америці.</p>		
		<p>Самостійна робота. Англійська буржуазна революція (1640-1660 рр.). Скасування Зоряної палати та Високої комісії. Прийняття Великої ремонстрації. “Habeas corpus act”. «Славна революція» (1688 р.). Боротьба Північно-Американських колоній за незалежність та утворення США. Прийняття Декларації незалежності Континентальним конгресом. Статті конфедерації та вічного союзу. Конституція США 1787 р. та перші поправки до неї – «Біль про права». Права людини та громадянина. Принципи розподілу влади (законодавча, виконавча, судова). Вплив американської конституції на розвиток світового конституційного права. Велика французька революція. Проголошення Національними зборами Декларації прав людини і громадянина. Конституція 1791 р. та проголошення конституційної монархії. Прихід до влади жирондистів, декларація і Конституція 1793 р. Встановлення яacobінської диктатури, революційна форма управління. Термідоріанський переворот, конституції 1795 р. та 1799 р. Зміни в державному ладі Франції за часи Першої імперії. Реставрація Бурбонів, Хартія 1814 р. Липнева монархія, Хартія 1830 р. Лютнева революція і проголошення республіки. Конституція другої республіки 1848 р. Друга імперія, Конституція 1852 р. Паризька комуна та її законодавство. Третя республіка у Франції, конституційні закони 1875 р. Віденський конгрес 1814-1815 рр. та проголошення Германського союзу.</p>	<p>Основна 1-5. Допоміжна 1-23; 25; 26; 31; 33; 34; 38; 40-42; 45; 48; 50; 57; 66; 68; 70; 73-75; 81; 83; 91; 92; 94.</p>

	<p>Револуція в Німеччині 1848-1849 рр., Конституція Пруссії 1850 р. Австрійська та Австро-Угорська імперії. Револуція 1848-1849 рр. Північно-германський союз 1867-1871 рр. Друга германська імперія (1871-1918), Конституція 1871 р.</p> <p>Виникнення та основні етапи становлення Російської імперії (XVIII- початок XX ст.)</p> <p>Османська імперія. Османська концепція держави. Релігійний закон (шаріат). Султанське право (канун). Загальні принципи мусульманського права (“Кодекс правових норм”).</p> <p>Річ Посполита. Конституція 1791 р.</p> <p>Розвиток правоохоронних та правозахисних органів у Новий час.</p>	
Тема 11. Оформлення державності країн Європи та США в праві.		
	<p>Самостійна робота.</p> <p>Економічні, соціальні і культурні чинники розвитку європейського права 1650-1900 рр. Рационалістичне природне право і ідеї освіти для розвитку права. Основні та відмінні тенденції в розвитку буржуазного права. Період буржуазно-демократичних революцій та проголошення прав і свобод людини і громадянина. Становлення національних правових систем. Романо-германська (пандектна) правова система. Англосаксонська правова система.</p> <p>Джерела та основні риси європейського буржуазного права. Становлення та розвиток конституційного права. Еволюція виборчого законодавства. Виборчі реформи.</p> <p>Цивільне право: Австрійське уложення 1811 р. Суб’єкти права, право власності, зобов’язання, договори. Шлюб та майнові відносини подружжя. Спадкове право.</p> <p>Судовий процес в буржуазних державах. Росія 1864.</p>	<p>Основна 1-5.</p> <p>Допоміжна 1-23; 25; 26; 31; 33; 34; 38; 40-42; 45; 48; 50; 57; 66; 68; 70; 73-75; 81; 83; 91; 92; 94.</p>
Тема 12. Держава і право Азії, Африки та Латинської Америки Нового часу.		
	<p>Самостійна робота.</p>	<p>Основна 1-5.</p>

	<p>Революція Мейдзі (реставрація) в Японії 1867-1868 рр. Аграрна та інші буржуазні реформи 60-х – 80-х рр. XIX ст. Конституція 1889 р. Особливості японського права.</p> <p>Цинська імперія в Китаї. «Опіумні війни» та Тайпінське повстання. «Сто днів реформ» (1898 р.). 71. Сінхайська революція – проголошення Китайської республіки.</p> <p>Основні тенденції в праві країн Азії, Африки та Латинської Америки. Збереження традиційних підходів в правовому регулюванні суспільних відносин з поступовим застосуванням західних правових підходів, рецепція римського права. Розбудова японського цивільного права за зразком цивільного кодексу Наполеона. Цивільний кодекс Японії 1898 р. Вплив французького права на Кримінальний кодекс Японії 1880 р., кримінальне уложення 1907 р. за німецьким зразком.</p> <p>Досвід запозичення західних правових форм країнами Латинської Америки. Вплив англосаксонських правових інститутів на право Індії.</p>	Допоміжна 1-18; 63; 64.
Тема 13. Державотворчі тенденції в країнах Західної Європи та Північної Америки в першій половині XX ст.		
	<p>Самостійна робота.</p> <p>Англійська конституційна монархія. Особливості соціально-економічного розвитку Великобританії в XX ст. та її вплив на правову систему. Еволюція органів державної влади (реформування парламенту, посилення ролі уряду). Двопартійна політична система. Реформи виборчої системи. Місцеве самоврядування у Великобританії. Національна поліцейська система Англії. Скотланд-Ярд.</p> <p>Франція. Еволюція державного ладу Третьої республіки у Франції. Народний фронт. Уряд Віші. Конституції Франції 1946 р. та 1958 рр. Еволюція партійної та виборчої систем. Реформа самоврядування. Державний лад П'ятої республіки.</p>	Основна 1-5. Допоміжна 1-19; 25; 46; 70; 73; 74; 80; 92; 83; 84; 86;

		<p>Національна поліцейська система Франції. Німеччина. Революція листопада 1918 року в Німеччині. Конституція 1919 року. Система органів державної влади Веймарської республіки. Нацистський режим у Німеччині. Окупаційний механізм союзників у повоєнній Німеччині. Проголошення ФРН. Основний закон ФРН 1949 року. Утворення НДР. Поновлення єдності німецької держави в жовтні 1990 року. Державний устрій ФРН. Німецькі поліцейські відомства в ХХ ст.</p>	
		Тема 14. Основні зміни в праві в країнах Західної Європи та Північної Америки в ХХ ст.	
		<p>Самостійна робота. Право Франції. Особливості французької національної правової системи в ХХ ст. Еволюція цивільного та торгового законодавства. Трудове та соціальне законодавство. Розвиток кримінального права. Процесуальне право. Право Німеччини. Розмежування компетенції центру і земель. Німецький цивільний кодекс (1900 р.): загальна характеристика, система, основні інститути. Германське цивільне уложення (1900 р.). Еволюція трудового і соціального законодавства. Кримінальне право. Процесуальне право.</p>	<p>Основна 1-5. Допоміжна 1-19; 25; 46; 70; 73; 74; 80; 92; 83; 84; 86;</p>
		Тема 15. Тоталітарні політичні режими в Західній Європі та їх крах.	
		<p>Самостійна робота. Особливості формування тоталітарних державних режимів в Європі. Утворення Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Сутність фашистської правової ідеології. Умови приходу до влади фашистів в Італії. Механізм фашистської диктатури в Італії. Репресивні органи Італії, Німеччини, СРСР.</p>	<p>Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 53; 80, 83.</p>
		Тема 16. Крах колоніальних імперій та утворення нових держав.	
		Самостійна робота.	<p>Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 83.</p>

		Національно-визвольний та демократичних рух в Африці та Латинській Америці. Засади формування правових систем новоутворених держав. Вплив права колишніх метрополій на формування національних правових систем нових держав. Джерела права. Особливості регулювання цивільно-правових відносин. Кримінальне право. Розвиток судочинства.	
		Тема 17. Основні державно-правові тенденції в країнах Західної Європи в другій половині XX ст.	
		Самостійна робота. Правовий статус Співдружності Незалежних Держав. Регіональні міжнародні організації. Основні тенденції розвитку права другої половини XX ст. Видозміна класичних правових принципів і постулатів. Зміни в джерелах сучасного права. Еволюція системи сучасного права. Поява комплексних галузей права. Особливості розвитку англосаксонської та континентальної систем права за сучасних умов.	Основна 1-5. Допоміжна 1-18; 71, 83.

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Джерела права Стародавньої Месопотамії.
2. Історія відкриття Законів царя Хамурапі.
3. Соціально-правовий устрій стародавнього Вавилону.
4. Судочинство в стародавніх державах Месопотамії.
5. Джерела стародавньоіндійського права.
6. Особливості стародавньоіндійського рабства.
7. Основні етапи становлення афінської демократії.
8. Законодавство Солона.
9. Реформи Клісфена в Афінах.
10. Основні риси афінського права.
11. Організація суду в Стародавніх Афінах.
12. Основні етапи розвитку римського права.

13. Джерела римського права стародавнього періоду.
14. Закони XII таблиць як пам'ятка римського права.
15. Особливості становлення і розвитку мусульманського права.
16. Джерела мусульманського права. Школи законодавства.
17. Джерела ранньофеодального права Західної Європи.
18. Побут франкського села.
19. Основні джерела і особливості середньовічного права Німеччини.
20. «Золота була» 1356 р.
21. О. Кромвель – лідер англійської революції XVII ст.
22. Розбудова двопартійної системи в Англії: віги і торі.
23. Формування правової держави і громадянського суспільства в Англії.
24. Американська революція XVIII ст.: зміст і особливості.
25. «Статті конфедерації» – перша конституція Штатів.
26. Д. Вашингтон – перший президент США.
27. Реформи 70–80-их рр. XIX ст. та їх роль в становленні національної держави.
28. Права та обов'язки японських підданих за Конституцією 1889 р.
29. Створення судової системи нового типу.
30. Розпад імперій на початку XX ст. та зміни в державному устрої (Німеччина, Австрія, Оттоманська імперія).
31. Політичні партії США в XX столітті.
32. Президентська влада і Конгрес США.
33. Ф. Рузвельт: історичний портрет.
34. Зародження нацистського руху.
35. Репресивний апарат нацистської Німеччини.
36. Об'єднання Німеччини.
37. Національний конгрес і боротьба за незалежність Індії.
38. Сатьяграха — засіб для практичного і свідомого порушення несправедливих законів.

6. Методи навчання

Формування знань, вмінь та навичок забезпечується поєднанням лекційних та семінарських занять з виконанням індивідуальних завдань та завдань для самостійної підготовки.

Метою лекційного курсу «Історії держави і права зарубіжних країн» є ознайомлення студентів з основними поняттями, якими оперує юридична наука, розкриття змісту понятійно-категоріального апарату історії держави і права зарубіжних країн з метою підготовки професіоналів, які мають високу правосвідомість та правову культуру, які в наступній діяльності зможуть володіти необхідними знаннями і практичними навичками для вирішення конкретних питань з юриспруденції; здатних самостійно і грамотно орієнтуватись у сучасних трудових відносинах, приймати виважені та обґрунтовані рішення в рамках своєї професійної компетенції.

На семінарських заняттях з дисципліни використовуються методи навчання: коротке пояснення, аналізу, тренування студентів для придбання ними навичок у правильному формулюванні складних юридичних понять і категорій.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення навчальної літератури згідно з переліком, що додається до навчальної програми дисципліни, матеріалами лекційного фонду.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Історія держави і права зарубіжних країн – навчальна та наукова дисципліна.
2. Переддержавні форми стародавніх цивілізацій Сходу.
3. Джерела права країн Стародавнього Сходу (загальна характеристика).
4. Державний лад країн Стародавнього Сходу (загальна характеристика).
5. Правове становище окремих категорій населення Стародавнього Сходу.
6. Основні риси права країн Стародавнього Сходу.
7. Переддержавні форми цивілізацій грецького античного світу.
8. Державний лад країн грецького античного світу.
9. Джерела права країн грецького античного світу.
10. Державний лад Риму в період Республіки.
11. Державний лад Риму в періоди принципату і домініату.
12. Основні риси приватного римського права.
13. Основні риси публічного римського права.
14. Процесуальне римське право.
15. Основні етапи становлення та розвитку античної (римської) системи права.
16. Джерела та основні риси візантійського права.
17. Перехід до феодалізму в Індії та Китаї.
18. Особливості виникнення та розвитку феодального права в Індії, Китаї та Японії.
19. Виникнення арабського халіфату та його державний устрій.
20. Джерела мусульманського права.
21. Виникнення держави у середньовічній Європі: виникнення державності у германських племен. Франкська монархія (імперія): причини, ознаки, форми.
22. Розвиток держави в період станово-представницької монархії в середньовічній Європі.
23. Державний лад станово-представницьких монархій в середньовічній Європі.
24. Розвиток держави в період абсолютистської монархії в середньовічній Європі.
25. Основні риси ранньофеодального права середньовічної Європи.
26. Джерела ранньофеодального права.
27. Основні риси права в станово-представницькій середньовічній Європі.
28. Джерела права часів станово-представницької монархії.

29. Основні риси права за часи абсолютизму в середньовічній Європі.
30. Джерела права за часи абсолютизму.
31. Становлення англосаксонської та романо-германської системи права.
32. Становлення та розвиток міжнародного права - Вестфальська мирна угода 1648 р.
33. Основні інститути міжнародного права в середні віки.
34. Типологія доколумбових цивілізацій Америки.
35. Державний устрій майя-толтекської держави.
36. Основні тенденції розвитку держави у Новий час.
37. Історико-правові особливості буржуазних революцій (цілі та передумови, рушійні сили, етапи).
38. Англійська буржуазна революція (1640-1660 рр.).
39. Боротьба Північно-Американських колоній за незалежність та утворення США.
40. Конституція США 1787 р. та перші поправки до неї – «Біль про права».
41. Велика французька революція.
42. Прихід до влади жирондистів, декларація і Конституція 1793 р.
43. Встановлення якобінської диктатури, революційна форма управління.
44. Термідоріанський переворот, конституції 1795 р. та 1799 р.
45. Реставрація Бурбонів, Хартія 1814 р. Липнева монархія, Хартія 1830 р.
46. Лютнева революція і проголошення республіки. Конституція другої республіки 1848 р.
47. Паризька комуна та її законодавство.
48. Третя республіка у Франції, конституційні закони 1875 р.
49. Революція в Німеччині 1848-1849 рр. Конституція Пруссії 1850 р.
50. Австрійська та Австро-Угорська імперії. Революція 1848-1849 рр.
51. Османська імперія.
52. США XIX – початок XX ст.
53. Річ Посполита. Конституція 1791 р.
54. Економічні, соціальні і культурні чинники розвитку європейського права 1650-1900 рр.
55. Романо-германська (пандектна) правова система.
56. Англосаксонська правова система.
57. Джерела та основні риси європейського буржуазного права.
58. Кодекс Наполеона (1804 р.).
59. Кримінальне право – французький кримінальний кодекс (1810р.).
60. Судовий процес в буржуазних державах. Росія 1864.
61. Виникнення і розвиток світових колоніальних систем.
62. Британська колоніальна система, країни-учасники та їх правове становище.
63. Французька колоніальна система. Колоніальні імперії Іспанії і Португалії.
64. Революція Мейдзі (реставрація) в Японії 1867-1868 рр.
65. Основні тенденції в праві країн Азії, Африки та Латинської Америки.
66. Вплив англосаксонських правових інститутів на право Індії.

67. Розвиток інститутів мусульманського права в Арабському халіфаті та Індії.
68. Державотворчі тенденції в провідних країн світу на початку XX ст.
69. Утворення і генезис Троїстого союзу і Антанти.
70. Президентська республіка в США: „Новий курс” президента Ф. Рузвельта.
71. Англійська конституційна монархія. Особливості соціально-економічного розвитку Великобританії в XX ст.
72. Еволюція державного ладу Третньої республіки у Франції.
73. Конституції Франції 1946 р. та 1958 рр.
74. Державний лад П'ятої республіки.
75. Революція листопада 1918 року в Німеччині. Конституція 1919 року.
76. Нацистський режим у Німеччині.
77. Окупаційний механізм союзників у повоєнній Німеччині.
78. Основний закон ФРН 1949 року.
79. Поправки до Конституції США 1787 р. Делеговане законодавство в США.
80. Еволюція англійського прецедентного права в XX ст.
81. Німецький цивільний кодекс (1900 р.): загальна характеристика, система, основні інститути.
82. Особливості формування тоталітарних державних режимів в Європі.
83. Умови приходу до влади фашистів в Італії та нацистів у Німеччині.
84. Механізм фашистської диктатури в Італії.
85. Ліквідації державно-правових установ Веймарської республіки в Німеччині та механізм нацистської диктатури.
86. Крах колоніальних імперій.
87. Вплив права колишніх метрополій на формування національних правових систем нових держав.
88. Інтеграційні процеси в післявоєнній Європі.
89. Правовий статус Співдружності Незалежних Держав.
90. Особливості розвитку англосаксонської та континентальної систем права за сучасних умов.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

К Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути: екзамени (комплексні екзамени); тести; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. ***Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.*** Якщо здобувач вищої освіти не

з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали на навчальній дисципліні} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівника.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали на навчальній дисципліні} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

Критерії оцінювання навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок (теми 1-7)	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів
Отримати не менше 4 позитивних оцінок (теми 8-22)	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно (“зараховано”)	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
82 – 89	Добре (“зараховано”)	B	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
75 – 81		C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.
68 – 74	Задовільно (“зараховано”)	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний неповністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
60 – 67		E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
35–59	Незадовільно („не зараховано”)	FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1–34		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

10.1. Рекомендована література

Основна:

1. : / , 2020. 618 .
2. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / В. П. Глиняний. - К. : Істина, 2010. - 768 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн : підруч. для студ. вищ. навч. закл. : рекомендовано МОН України / [за ред. Л. М. Маймескулова]. - Харків: Право, 2011. - 520 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн : підручник : рекомендовано МОН України / М. М. Страхов. - Київ : Ін Юре, 2003. - 584 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія : рекомендовано МОН України / за ред. В. Д. Гончаренка. - Київ : Ін Юре, 2002. - 716 с.
6. Історія держави і права зарубіжних країн : правові джерела : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / упоряд. Г. І. Трофанчук. - Київ : Юрінком Інтер, 2008. - 348 с.
7. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / П. П. Музиченко. - Київ : Знання, 2007. - 472с.
8. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / Н. М. Хома. - Львів : Магнолія, 2008. - 476 с.

Допоміжна:

Підручники та посібники

1. Глиняний В. П. История государства и права зарубежных стран. - Ч. 1. - Х.: Одиссей, 2001. - 828 с.
2. Крестовская Н.М. История государства и права зарубежных стран. Практикум. - Х.: Одиссей, 2002 - 428 с.
3. Макарчук В. С. Загальна історія держави та права зарубіжних країн. - К.: Ін Юре, 2001. - 624 с.
4. Рубаник В. Є. Лекції з історії держави та права зарубіжних країн. - Х.: Одиссей, 2003. - 386 с.
5. Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - Київ, 2002.

Монографії

6. Балух, В.О. та Коцур, В.П., 2005. Історія Стародавнього Риму. Навч. пос. Чернівці: «Книги – XXI».
7. Бернхем, В., 1999. Вступ до правової системи США. Київ: Україна.
8. Бойко І.Й. Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349-1569 рр.). - Львів, 2009. - 628 с.
9. Войтович Л. В., 2011. Історія Візантії. Вступ до візантистики. Львів: Апріорі.

10. Гавриленко О. А. Античні держави Північного Причорномор'я: біля витоків вітчизняного права (кінець VII ст. до н.е. – перша половина VI ст. н. е.). – Харків, 2006, – 352 с.
11. Дейвіс, Н., 2012. Європа: Історія. Переклад з англійської П. Тарашук, О. Коваленко. Київ: Основи.
12. Іваницька, О.П., 2011. Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2002): навчальний посібник. Вінниця.
13. Лубський, В.І., 1997. Мусульманське право: Курс лекцій для студентів вузів. Київ: Вентурі.
14. Орач, Є.М. та Тищик, Б.Й., 2012. Римське приватне право. Підручник. Київ: Ін Юре.
15. Підопригора О.А. Основи римського приватного права. - К.: ВШ, 1990.
16. Проценко, О. та Лісовий, В. упоряд., 2008. Консерватизм: Антологія. Київ: Простір, Смолоскип.
17. Правовий звичай як джерело українського права IX-XII ст. / за ред. І.Б.Усенко. – К., 2006. – 279 с.
18. Ригіна, О.М., 2011. Історія держави і права Сполучених Штатів Америки: Новітній час (1914 – 2008 рр.): Курс лекцій. Дрогобич: Вид-во «Коло».
19. Рубель, В.А., 2007. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. Київ: Аквілон-Прес.
20. Сіваш О. М. Питання суверенітету в актах Великої французької революції і Священного союзу / О. М. Сіваш // Проблеми законності : респ. міжвід. наук. зб.: акад. зб. наук. праць / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Вип. 115. – С. 206-215.
21. Страхов М. М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці / М. М. Страхов. – К. : НМК ВО, 1991. – 90 с.
22. Тейлор А. Габсбурзька монархія 1809 – 1918: історія Австрійської імперії та Австро-Угорщини / А. Тейлор [пер. з англ. А. Портнов, С. Савченко]. – Львів : ВНТЛ-Класика, 2002. – 268 с.
23. Тищик Б. Становлення американського конституціоналізму: прийняття Декларації незалежності Сполучених Штатів Америки 1776 р. (до 240-річчя проголошення) / Б. Тищик // Право України : юрид. журн. – 2016. – № 4. – С. 157-166.
24. Тищик Б. Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу : навч. посібник / Б. Й. Тищик. – Львів : Світ, 2012. – 348 с.
25. Тищик Б. Й., Орач Є. М. Основи римського приватного права : курс лекцій / Б. Й. Тищик, Є. М. Орач. – Київ : Юрінком Інтер, 2000. – 269 с.
26. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посіб. / Г. І. Трофанчук. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 400 с.
27. Урсуляк О. В. Австрійський закон про введення суду присяжних 1869 р. : історико-правовий аналіз / О. В. Урсуляк // Часопис Київського університету права : укр. наук.-теорет. часопис / Київ. ун-т права НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – 2014. – № 2. – С. 62-65.

28. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник для студентів юрид. вищ. навч. закладів і фак. / К. Г. Федоров [Ред. О. В. Василенко]. – К. : Вища школа, 1994. – 463 с.
29. Харитонов Є. О. Римське приватне право: конспект лекцій. Практикум / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Т. Є. Матвеєнко та ін. – Х. : Одіссей, 2000. – 272 с.
30. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн: [навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти] : рекомендовано МОН України / Н. М. Хома. – 4-те видання, виправлене. – Львів : «Магнолія 2006», 2007. – 480 с.
31. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : [навч. посібник для студентів юрид. вузів та фак.] / О. О. Шевченко [Відп. ред. Борис І. Д.]. – К. : ВЕНТУРІ, 1997. – 303 с.
32. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн : хрестоматія : / О. О. Шевченко, [відп. ред. І. Д. Борис]. – Київ : Вентурі, 1998. – 255 с.
33. Шигаль Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн : [курс лекцій] / Д. А. Шигаль. – Х. : ФІНН, 2010. – 340 с.
34. Шимон, С.І., 2006. Цивільне та торгове право зарубіжних країн: навчальний посібник. Київ: КНЕУ.
35. Юнін О. С. Історичний аспект формування поліцейських підрозділів провідних країн світу / О. С. Юнін // Південноукраїнський правничий часопис. – 2011. – № 1. – С. 255-257.
36. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998-2004.
37. Юридичні терміни : Тлумачний словник / В. Г. Гончаренко, П. П. Андрушко, Т. П. Базова та ін., 2-е вид., стереотипне. – К. : Либідь, 2004. – 320 с.
38. Янковий М. О. Витоки та розвиток уявлень про допит в історії зарубіжного й вітчизняного права / М. О. Янковий // Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. – № 1. – С. 230-232.

10.2. Інформаційні ресурси

1. ООН // <http://www.un.org/en/>.
2. http://www.twirpx.com/files/law/igp_sng/ukraine/
3. <http://www.ukrhyst.at.ua/publ/35>.
4. <http://historians.in.ua/>
5. "Incunabula" // <http://incunabula1.narod.ru/temkatrus/antavt.htm>.
6. Історія ісламу. Від доісламської історії арабів до падіння династії Аббасидів // <http://gumilevica.kulichki.net/MUA/index.html>.
7. Internet Modern History Sourcebook // <http://www.fordham.edu/halsall/mod/modsbook.asp>.
8. Електронна бібліотека підручників та Українських Рефератів // <http://www.info-library.com.ua/>.
9. "Історія на Vuzlib.net" // <http://www.history.vuzlib.org/>. Електронна бібліотека підручників та Українських Рефератів // <http://www.info-library.com.ua/>.

